

## 1945. Január 10. , Vasárnap

A mama korán keltett, korábban a megszokottnál, de Terézke már talpon volt. Kikeltem az ágyamból és a nyakamba csatoltam az apró aranykeresztet, amit a mamától meg a papától kaptam, majd gyorsan felöltöztem. Nagyon hideg volt, mint ilyenkor mindig Tasnádon, úgyhogy igyekeztem minél több ruhát felvenni a vékonyka ünneplőmre. Mikor kiléptünk az ajtón, még sötét volt, de pont abban a pillanatban a falu kakasai elkezdtek rikoltozni, mintha előre összebeszéltek volna, hogy mikor adják elő nyers, édeskés szimfóniájukat. Elindultunk, és a Mama óva intett bennünket, hogy vigyázzunk, habár tudta, hogy semmi baj nem fog bennünket érni a templomban.

Mikor a templom nagy faajtáját kinyitottuk, megszólalt az orgona. A hangja mintha most nem megnyugvást, hanem bizalmatlanságot keltett volna mindkettőnkben. Az atya megállt, szelíden ránk mosolygott, arca fénylett. Megfogtam a húgom kezét és leültünk. Boldogok voltunk, hisz együtt lehettünk Isten házában.

Kicsapódott az ajtó. A téli levegő hideg fuvallatként süvített végig a benn ülők sorain. Négy egyenruhás férfi lépett be a templomba, keresztet nem vetettek, imát nem mondtak. Mindenki elhalkult, az orgonaszó megszakadt. Az Atyára néztem, aki olyan hirtelen sápadt el, mintha szellemet látott volna. A halálos csöndet az egyenruhás férfiak cipőinek kopogása törte meg. Az Atya odasietett a férfiakhoz, de azok ügyet sem vetettek rá. Az egyik, kezében egy hosszú listát tartott, amiről elkezdett neveket olvasni. Félttem. Terézke közelebb húzódott hozzám. Két sorba állították az embereket. Mi maradtunk utoljára a padban. Nem tudtuk hogy hova kéne állnunk. Az egyik férfi kirángatott minket a padból. *Cum te cheamă?* ordított az arcomba az ember. Az Atyára néztem. *Mond meg neki a nevedet Mária.* Remegés fogott el. A kabátomat a templom padjában hagytam. *Szilágyi Mária. Ő a húgom, Szilágyi Teréz.* A férfi ránézett a listára a kezében, köpött egyet a padlóra, majd a sorba lökött minket. Az Atya ránk nézett és azt mondta: *Ne féljete. Nem lesz semmi baj.* Tudtam, hogy hazudik, és ő pedig tudta, hogy tudom. Csendes megállapodás volt ez kettőnk között. Akkor még nem sejtettem, hogy soha többet nem fogom látni őt.

Akik a másik csoportba álltak, hazamehettek, mi pedig elindultunk. Először elkanyarodtunk a főutcán az erdő felé, majd egy hirtelen fordulattal, gyorsan erőltetett menetben elhagytuk a falut. Dideregtem, de próbáltam megőrizni a lélekjelenléteimet. Hugi kedvéért. Mama kedvéért. Egészen addig mentünk, míg megpillantottam a szaniszlói vasútállomást. Mire odaértünk, már beesteledett és fáradtak voltunk mi is, az örök is. Terézke a templom óta először megszólalt.

-Sötét van. Lógjunk el.

- Nem lehet, mert meglőnek. Csöndben meneteltünk tovább.

-Mari, meg fogunk halni? Láttam, hogy könnyes a szeme.

-Nem fogunk, hugi. Mi nem. Ne félj, azt hallottam, hogy csak Debrecenbe visznek minket munkára. Az nincs olyan messze.

-Megígéred?



-*Megígérem*. Bárcsak ne beszéltem volna le őt róla, akkor talán ma is élne.

Felszálltunk. Átkaroltam. A vonat elindult.

A Szaniszlói állomásról másnap vittek bennünket Focsanig. Ott orosz marhavagonokba raktak, és Donbaszra, Csisztikovóba vittek. Mi a hugival a 21-es lágerbe kerültünk, ahol ismerős arcok meredtek rám. szaniszlóiak, béltekiek, tasnádiak, többségüket látásból ismertem.

### **1945 márciusa**

Tegnap nagy váltás történt a változatos étrendünkben. Reggelire mindig savanyú káposztalevest szolgáltak, ebédnél szintén, csakúgy, mint vacsorára. Ma felaprított és megfőzött savanyúuborka volt reggelire. És ebédre. És vacsorára. Igazából ugyanolyan az íze. Semmilyen.

A szénbányához reggel ötre kellett kiérnünk, hétvégéken is. Mindig, mindenki nagyon fázott, ideát sokkal hidegebb volt, mint odahaza Tasnádon. Mind munkát kaptunk, az én feladatomból az volt, hogy a szénbányából a szenet csillékben kitoljam. Majd újra. Majd újra. Napi tizenhat órában.

Tegnap a munkafelügyelő asszony szemet vetett az aranyláncomra. Csillogó szemekkel bámulta, ahogy a kis aranykereszt ide-oda libeg a nyakamon. Megkérdezte, hogy mit kérek érte. Az egyik dolog, amit a munkatábor alatt megtanul az ember, hogy egy idő után megszűnik létezni a formaság és a tisztelet. Legbelül mind állatok vagyunk egy kis humánummal, ennek a mértéke különböztet meg bennünket. Mind a túlélésért küzdünk és nem nyerhet mindenki. Eszembe jutott a papa és elszorult a szívem. Lecsatoltam az aranyláncot és néhány melegebb ruhadarabért és jobb kosztért a felügyelő tenyerébe ejtettem. Este az egyik pamutpulcsit a hugi takarója alá csúsztattam.

Minden alkalommal, amikor kihordott egy adag szenet, majd visszajött az üres csillével, egyre jobban ráfagyott a ruha csontsovány testére, és egyre jobban elszürkültek órák kék szemei. Félt és fázott. Ahogy mindenki itt.

Nagyon nyugtalanít, hogy tegnap hugi nem jött haza aludni. Biztos, csak tovább dolgozik, máshol alszik. Igen. Máshol alszik biztosan.

Ma reggel megláttam, ahogyan egy kislány a hugi tőlem kapott pulóverét hordja. *Mari meg fogunk halni? Nem, mi nem...* Elhomályosodott a tekintetem. *Megígéred?...Megígérem*. Soha többet nem láttam. Nem tudom, hova temették el.

Ezután rengeteg idő eltelhetett. Nem számoltam semmit, számomra a világ megszűnt létezni. Hónapok teltek el, ki tudja, talán csak hetek voltak. Dolgoztam folyamatosan és minden összefolyt.

A táborban tifusz-járvány tört ki, ami engem is összeroppantott. A hajam kihullott, de már nem érdekelt.

### **1946. március 19.**

Reggel felraktak a vonatra és hazaküldtek. A részletekre nem igazán emlékszem. Egy fehér takaróba csavarva raktak a vagon hideg padlójára. Egy pillanatra magam mellett láttam Terézkét, ahogyan az élénk kék szemeivel néz. Elmosolyodott. Ragyogott. Elaludtam.

A történet a dédnagymamám, Szilágyi Mária igaz története, aki 1923-tól 2006-ig élt. 1945 január 10-én, 22 évesen hurcolták el Tasnádról orosz munkatáborba a húgával, Szilágyi Terézzel, aki ekkor 20 éves volt. Terézke a Csisztikovói szénbányában halt meg tüdőgyulladásban, ma ismeretlen helyen nyugszik.